

Николай Константинович неоднократно подчеркивал, что Елена Ивановна всегда была вдохновляющим началом в его творчестве, что многие его произведения должны носить два имени - мужское и женское. А Елена Ивановна принимала самое горячее участие во всех его начинаниях. Она разделила с мужем все трудности Центрально-Азиатской экспедиции, принимала участие в основании Гималайского Института Научных Исследований «Урусвати» в Индии и была его первым президентом, вместе с Николаем Константиновичем они создали Институт объединенных искусств в Нью-Йорке и международный культурный центр «Corona Mundi» в Чикаго и т. д. Она очень высоко ценила наследие Николая Константиновича. В письме к З. Д. Фосдик она писала: «...все им созданное и оповещенное во Благо Человечества. Истинно он заложил основание Новой Эпохи, Нового Мира» (1, с. 16).

Таким образом, Елена Ивановна и Николай Константинович Рерих, дополняя друг друга, создали культурологическую концепцию, сутью которой является целостное восприятие мироздания и которая представляет собой глобальное видение пути дальнейшей эволюции человечества. Центральное место в этой эволюции они отводят культур'е, ориентированной на идеалы духовности и гуманизма. И, как показывает история, мысли, высказанные этими мыслителями, не потеряли своей актуальности до сих пор.

1. Рерих Е. И. Письма. Т.VIII. - М., 2008.

Робак 1-Ю.

Харківський національний медичний університет РОЛЬ ЖІНКИ В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІЇ

В сучасному дискурсі тендерної проблематики жінки розглядаються як новий, важливий, творчий ресурс гуманістично-гуманітарних перетворень і державного управління. Рівень розвиненості й добробуту країн перебуває у прямій залежності від того, наскільки жінка рівна з чоловіком. Найбільш розвинені держави довели, що залучення жіночого ресурсу стає поштовхом у економічному та соціальному розвитку, підвищує якість життя людей. Більше того, це допомагає вирішити інші соціальні проблеми. Так історично склалося, що в українському суспільстві жінка традиційно відіграла велику роль. Її образ утілений у легендах про Велику Матір, Богиню-Берегиню, Богиню Макош, Оранту-прародительку роду людського, Богиню родючості, Заступницю й Покровительку, в символ найвищого й світлого – Богоматір. Тисячі років жінки зцілюють людей своєю добротою, вони були не лише прекрасними дружинами високопосадовців, але й самі були політиками, митцями, громадськими діячками. Помітний слід в історії України залишила рівноапостольна київська княгиня Ольга; донька Ярослава Мудрого і французька королева Анна; український народ пишається Єфросинією Ярославною, дружиною Новгород-Сіверського князя Ігоря, героїнею «Слова о полку Ігоревім». Янка-Іванна, Предслава Полоцька, Предслава Чернігівська стали засновницями дівочих шкіл в українських монастирях XI-XII століть. Так, онука Ярослава Мудрого Анна (Янка-Іванна) заснувала при Київському Андріївському монастирі жіночу школу, якою керувала впродовж 26 років. Це була перша жіноча школа

не лише в Київській Русі, а й в усій Європі. За Литовсько-Руської доби становище жінок гарантували Литовсько-Руські Статути. Нарівні з чоловіками жінки мали повну дієздатність.

Українські жінки зішляхетних родів підтримували церкву і культуру. Так, коштом Анастасії Ольшанської перекладено Переспонницьке Євангеліє, Гальшка Гулевичівни Лозка віддала свій маєток для відкриття Київської братської школи при Богоявленському монастирі. Меценатками інших монастирів були княгині Раїна Вишневецька, Олена й Софія Чарторийські, Ганна Гойська. Помітно зріс авторитет українських жінок за козацької доби. Історія зберегла ім'я Ганни Золотаренко, дружини Богдана Хмельницького; дружина фастівського полковника Семена Палія очолювала дипломатичні перемовини; мати гетьмана України Івана Мазепи Марія Магдалена стала покровителькою християнської церкви та ігуменю Флоро-Вознесенського монастиря в Києві.

Проте не потрібно ідеалізувати ці стосунки, так само, як і широту влади жінок. Вочевидь, окремі жінки могли бути радницями своїх чоловіків із найширшого кола питань, але пересічно їхня влада обмежувалася сімейними справами. Українська жінка не була залежною, однак вона не була й вільною упрямом розумінні слова. Жінка могла займати шановане, але чітко визначене їй місце. Повага до неї не тільки не стверджувала рівність чи рівноправність жінки і чоловіка, але й підкреслювала її специфічні функції в розподілі сімейних і суспільних обов'язків.

Наприкінці XIX - напочатку XX століть жіночий рух в Україні розвивається певною мірою під впливом загальноєвропейського. Французька буржуазна революція поклала початок організованому жіночому руху. Почалося все з боротьби за надання жінкам рівних прав із чоловіками («суфражизм»), з середини XIX століття виникає рух за емансипацію жінок. Ентузіастками цієї справи стали Марко Вовчок, Людмила Драгоманова, Олександра Єфименко, Олена Пчілка. Найвпливовішою була ліберально-демократична течія за отримання жінками вищої освіти. 1860 року вони вибороли правовступати до вузів. 1878-го у Києві та 1880 - у Харкові було засновано Виші жіночі курси.

1884 рік вважається роком народження організованого жіночого руху в Україні. Його очолила видатна українська громадська діячка, лідерка західно-українського жіночого руху, основоположниця вітчизняного фемінізму – Наталія Озаркевич-Кобринська. Саме вона однією з перших визначила вагоме місце жінок в українському суспільстві. Тобто вона першою підняла гендерні проблеми, випередивши в цьому західних жінок.

Визначною подією в історії жіночого руху був Перший Всеросійський жіночий з'їзд (1908 р.) в Санкт-Петербурзі, а 10 березня 1909 року засновано Київський жіночий клуб. У Центральній Раді разом із Л. Старицькою-Черняхівською працювали С. Русова, М. Грушевська, О. Стешенко.

В СРСР довго розповсюджувався міф про успішне й повністю вирішене жіноче питання. Частина декларацій усе-таки вдалося реалізувати: ліквідовано неписьменність серед жінок, підвищеної професійну підготовку, активізувалося залучення представниць прекрасної статі до виробництва тощо. Це – позитивний факт, проте він не привів до вирішення гендерного питання.

Тож у незалежній Україні ґендерне питання залишається актуальним і українські жінки варті того, щоб скористатися перевагами рівності, від яких виграє все суспільство.

Солошенко О. М.

**Харківський національний університет будівництва та архітектури
ДО ПИТАННЯ ПРО ЕВОЛЮЦІЮ СТАТУСУ УКРАЇНСЬКОЇ ЖІНКИ:
СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ**

Сучасна представниця українського суспільства наділена характеристиками як фемінного, так і маскулінного зразка. Самодостатність стає ключовою рисою сучасних жінок. Тендерні ролі, як правило, формуються культурною й релігійною традицією. Православна культурна традиція характеризується тим, що протягом століть виключає жінку зі сфери управління й лідерства. Вона й сьогодні не бачить місця для жінки ані в медицині, ані на державній службі. Основа християнського вчення про родину - патріархальність. Християнська культура асоціювала жінку винятково з домашньою сферою, родиною. У канонічній церковній літературі жінка переважно згадується у зв'язку з питаннями статі й шлюбу. Християнські догмати забороняли жінкам поєднувати професійні й сімейні обов'язки. Церква наполягала, акцентуючи на репродуктивній функції жінки, на її нижчому соціальному статусі порівняно із чоловіком. За церковними законами ХVІ-ХVІІ століть дружина і чоловік мали однакове право на церковне розлучення; проте в цей період не відомо жодного випадку розлучення за ініціативою жінки. Розлучення ж за ініціативою чоловіків не були рідкістю. Приводом у більшості випадків служило звинувачення в зраді, виправдане або огульне, після чого жінка зганьбою висилалася в дім батьків. Варто акцентувати увагу на тому, що Україна вирізнялася серед інших православних країн тим, що з давніх часів зуміла зберегти деяке рівноправ'я в родинно-шлюбних стосунках між чоловіком і дружиною. Наприклад, в епоху Київської Русі жінки користувалися значною свободою і незалежністю як у правовому, так і в соціальному плані й демонстрували самостійність у різних аспектах життя. Прикладом такої самостійності жінки у вирішенні не тільки родинних проблем, а й державницьких є княгиня Ольга. Вона тричі постилася дравлянам за життя власного чоловіка.

У супереч традиційно існуючій думці про жінку, яка не здатна вирішувати важливі питання, княгиня Ольга розумом і хитрістю здолала візантійського імператора та заслужила повагу на Русі як перша православна жінка. Ще однією жінкою княжої крові, яка здобула пошану своїх сучасників та нащадків була дочка Ярослава Мудрого Анна, яка стала королевою Франції, одружившись із королем Генріхом I. Уже на початку свого королівського шляху Анна Ярославівна здійснила громадський подвиг: виявила наполегливість і, відмовившись присягати на латинській Біблії, принесла клятву на слов'янському Євангелії, яке привезла із собою.

Надзвичайна самовідданість, співпереживання й зацікавленість справами чоловіка вже в ті далекі часи зумовили статус жінки - подруги, берегині родинного вогнища.